

УДК .015.31: 7: 373.2

Рагозіна Вікторія Валентинівна,

кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України,

м. Київ

Рагозіна В. В. Вчимося творити у митців: методика художньо-творчої діяльності дитини

У контексті проблеми ознайомлення дошкільників з художніми творами у статті висвітлюються сучасні тенденції мистецької практики дошкільних навчальних закладів і закладів культури, форми і методи, завдяки яким діти долучаються до пізнання світової і вітчизняної художньої спадщини минулого і сучасності. Презентовано курс занять «Картини творимо самі» для використання в умовах ДНЗ і у родинному вихованні з його стержневою авторською методикою художньо-творчої діяльності старших дошкільників, що ґрунтується на використанні дітьми манери митця (художника, скульптора, дизайнера, архітектора та ін.) у створенні власних робіт за мотивами його художніх творів.

Ключові слова: старші дошкільники, авторська методика художньо-творчої діяльності дошкільників, курс занять «Картини творимо самі».

Рагозіна В. В. Учимся творить у художников: методика художественно-творческой деятельности ребенка.

В контексте проблемы ознакомления дошкольников с художественными произведениями в статье освещаются современные тенденции в художественной практике дошкольных учебных заведений и учреждений культуры, формы и методы, благодаря которым дети приобщаются к познанию мирового и отечественного художественного наследия прошлого и современности. Представленный курс занятий «Картины создаем сами» для использования в условия ДОУ и в семейном воспитании с его стержневой авторской методикой художественно-творческой деятельности старших дошкольников,

в основе которой - использование детьми манеры творца (художника, скульптора, дизайнера, архитектора и др.) в создании собственных работ по мотивам его произведений.

Ключевые слова: старшие дошкольники, авторская методика художественно-творческой деятельности дошкольников, курс занятий «Картины создаем сами».

Сучасні умови становлення української держави на демократичних і гуманістичних засадах, входження її в єдиний європейський простір зумовлюють модернізацію дошкільної ланки вітчизняної освітньої системи, в якій дошкільні установи покликані реалізовувати нові підходи у вихованні дітей, утверджуючи в їх свідомості і почуттях національні й загальнокультурні цінності. Процес їх формування відбувається на тлі широкого сплеску інтересу до історії й культури, традицій і звичаїв українського народу, які відкриваються новими можливостями у мистецькій освіті дошкільників, що спрямовує дитину ставати активним перетворювачем навколишнього світу і власного життя з позицій краси і гармонії.

Про необхідність формування умінь відчувати, розуміти й цінувати твори образотворчого мистецтва у дошкільників зазначали Р.Казакова, В.Космінська, В.Мухіна, Н.Сакуліна, О.Фльоріна, Н.Халезова та ін.. Сучасні вчені-педагоги (Н.Голота, Г.Григорьєва, О.Дронова, Т.Комарова, Т.Казакова, І.Ликова, Н.Сакуліна, Г.Сухорукова, Л.Янцур та ін.) образотворчого мистецтво як необхідний засіб виховання у дошкільному віці, якому належить глибокий смисл – розвиток особистості, її естетичних почуттів, художньої картини світу, емоційної, інтелектуальної, морально-вольової сфер. Традиційно у практиці ДНЗ дошкільників долучають до світової і вітчизняної художньої спадщини через сприймання й бесіди з ними як найбільш поширені види «спілкування» дітей з художніми творами. Однак, розвиток мистецької освіти і практики на початку ХХІ ст. потребує осучаснення підходів до роботи з дітьми, центрованими на їх активному самовираженні мистецькими засобами. Тож **метою статті** є висвітлення

форм і методів ознайомлення дошкільників з художніми творами, які набувають поширення у сучасній мистецькій практиці, презентація курсу «Картини творимо самі» з його стрижневою авторською методикою художньо-творчої діяльності старших дошкільників, що ґрунтується на використанні манери митця (художника, скульптора, дизайнера, архітектора та ін.) у створенні власних робіт за мотивами його художніх творів.

Художні твори несуть у собі величезний пласт культури людства – пізнаючи їх, дитина набуває художнього досвіду, сконцентрованого у цих творах, соціалізується, збагачує себе як особистість. За умови системного художньо-естетичного навчання і виховання у ДНЗ, як зазначається у Базовому компоненті дошкільної освіти, дитина 6-7 років сприймає мистецькі твори як естетичні об'єкти; виявляє себе емоційно сприйнятливою та естетично чуйною до художніх творів; виявляє здатність насолоджуватись мистецтвом, пізнавати його образну специфічність; комуніціює з приводу змісту і краси твору, його засобів; із задоволенням наслідуює мистецькі зразки, розуміє різні способи створення художніх образів; інтегрує в творчих завданнях власні інтереси, уподобання, цінності, набутий мистецький досвід у сприйнятті і відтворенні прекрасного; виявляє художню активність як складову особистісної культури. Досягнення таких бажаних результатів освітньої роботи у ДНЗ передбачає дотримання основоположних у навчанні й вихованні дошкільників компетентнісного, особистісно орієнтованого і діяльнісного підходів («все через діяльність, все через гру»).

Серед видів дитячої діяльності образотворча діяльність є особливою, адже вміщує у собі загальні риси дошкільного дитинства і функції, притаманні всім іншим видам дитячої діяльності, тому її можливості впливу на дитину далеко виходять за межі формування художніх умінь і навичок, а інтегруються з іншими видами і сферами життєдіяльності дитини [1, с.4]. У старшому дошкільному віці діти інтенсивно пізнають навколишній світ, активно відкривають його для себе і себе у ньому. Побачене навколо співвідноситься дітьми з художніми образами у процесі ознайомлення з

різними видами візуального мистецтва: декоративно-прикладним, живописом, графікою, скульптурою, архітектурою, дизайном, тобто у процесі *сприймання творів митців*. Пізнання світу продовжується і у власній *художньо-продуктивній діяльності* (малюванні, ліпленні, аплікації, конструюванні), де дошкільники виражають набуті враження, почуття, думки, зокрема й від мистецьких творів.

Безумовно, накопичення художнього досвіду відбувається паралельно з освоєнням дошкільниками способів роботи з різними художніми матеріалами, опануванням від молодшої до старшої груп мовою образотворчого мистецтва (лініями, кольором, композицією, ритмом), набуттям умінь створювати художній образ різними техніками та ін. Однак, зазначимо, що домінантним у художній діяльності у дошкільному віці є бажання самовиразитися, а не результат і якість твору. Поступово набуті вміння й навички стають основою для елементарних проявів художньої творчості, які необхідно підтримувати й показувати дитині їх цінність як для неї самої так і для оточуючих. Оскільки творчість формує активність, самостійність, ініціативність дитини, важливо «занурювати» дітей у образотворчу діяльність і забезпечувати її сприятливий педагогічний супровід: організовувати середовище для художньої діяльності, взаємодіяти з дитиною на тему створеного, підтримувати її дії, що стає умовою активної дитячої творчості і виявляється у експериментуванні на «вільні» теми з художніми матеріалами, доповненні «готового художнього продукту» своїми деталями, фантазування, вигадування оригінальних композицій, технік їх втілення, зокрема й на теми ілюстрацій у книжках, рекламної продукції, художніх творів на виставках, малюнків інших дітей, репродукцій картин.

У практиці занять у дитячому садку ознайомлення з творами митців – найчастіше художників і скульпторів, рідше - фотохудожників, архітекторів, дизайнерів минулого і сучасності є одним з *видів художньо-естетичної діяльності - сприймання художніх творів* (і стає змістом окремого заняття), а також виступає як один з *методів навчання дітей* переважно старшого

дошкільного віку *створення художнього образу* (демонстрація репродукції картини, ілюстрації до казки, віршу з певною дидактичною метою). Художні твори застосовують і під час інших занять – музичного, у ознайомленні з навколишнім, де використовують їх артерапевтичну, сугестивну та ін. функції впливу на дітей.

Сприймання художніх творів рекомендується розпочинати з молодшого дошкільного віку: для цього краще пропонувати графіку, в якій основними засобами творення образу виступають лінії і світлотіньові плями, а її лаконічність і простота дозволяють дитині розуміти сюжет. З віком завдання ускладнюється: від впізнавання знайомих предметів в ілюстрації (у молодшій групі), ознайомлення з зображувальними засобами та варіантами зображення (у середній групі) до визначення характеру художніх образів, сюжетної лінії (у старшій групі). Цікавим для дітей стане знайомство з художниками-ілюстраторами дитячих книг, які малювали кожний і своїй манері і користувалися різними матеріалами: Ю.Васнецов (гуаш), Є. Рачев (акварель з наведенням контуру вугіллям) та ін.; перелік художників, їх художніх творів педагоги знайдуть у додатках до чинних програм.

Живопис, де в основі кольорове відображення реального світу або уявних образів, складає певні труднощі для сприймання у ранньому віці. Крім цього багатоплановість, багатофігурність композиції потребує навичок спостережливості протягом певного часу, до чого дитина у силу своїх вікових можливостей ще не готова. Вона може виділити основну колірну гаму і звідси відчувати настрій картини та виразити свої емоції мімікою, жестами, рухами, навіть звуками. Старшому ж дошкільнику для сприймання доступними вже стають крім графіки пейзажний і портретний живопис, натюрморти.

Традиційним і супроводжуваним сприймання картин є метод *бесіди*, питання якої допомагають дошкільникам виявляти зображувальні засоби, якими користувався художник у створенні образу, наприклад, розуміння характеру, настрою людини, динаміки її рухів: Про що чи про кого

розповідає художник? Що робить той чи інший персонаж картини? Як можна дізнатися, що персонаж біжить чи стоїть і т.д.? Які кольори відтворюють настрій героя? Часто сприйманню картини передують надання елементарної інформації педагогом про художника і картину, однак, важливо врахувати її цікавість і доступність для дітей даного віку. Доцільним прийомом є порівняння картин одного або різних художників на одну й ту ж тематику.

Картини художників слугують ще й опосередкованим засобом збагачення уявлень і знань дітей про навколишній світ, що допомагає їм сформулювати замисли своєї майбутньої роботи, а також у опануванні конкретними прийомами зображення. У цьому випадку демонстрація твору передують етапу створення дитиною зображення. Так, у предметному малюванні показ картини допомагає скласти уявлення про об'єкти чи предмети, яких вони ніколи не бачили (наприклад, екзотичні тварини, фрукти); у побудові композиції пейзажу на прикладі картин легше пояснити прийоми зображення віддалених об'єктів і «секрети» їх наближення тощо.

Картина, яка використовується у роботі з дошкільниками, має відповідати ряду вимог: мати ясне, чітке зображення, на «чистому» фоні; відзначатися композиційною простотою і доступністю змісту; реалістичністю зображення. На думку фахівців, під час виконання малюнку дітьми картину слід показувати тільки з метою пояснення понять чи законів зображення і обмежувати у часі її демонстрацію – інакше відбувається просте копіювання сюжету картини і не розвивається творчість дошкільника. Під впливом творів мистецтва у дітей формується здатність пов'язувати побачене у житті з художнім образом: педагогам дошкільних закладів рекомендують для роботи з дітьми формувати набори ілюстрацій картин художників – сюжетних, предметних та ін., які б дозволяли дошкільникам роздивлятися різні зображення (будинків, дерев, тварин і т.п.), - хоча цей прийом вважається додатковим порівняно зі спостереженням природи – тільки щоб допомогти дитині «перевести» візуальні образи у графічні, або як прийом збагачення образів дитини і зламу певних стереотипів [1, с. 94-95].

Протягом останнього десятиліття в сучасній мистецькій освіті - як зарубіжній так і вітчизняній методи ознайомлення дітей з світовою і національною художньою спадщиною набули значних змін: вони все більше спрямовуються не на пасивне споживання культури, а активне «проживання» мистецьких творів, участь маленьких глядачів у мистецько-культурних проектах і заходах різного рівня, що спонукає виражати своє ставлення до мистецтва і оточуючого світу й активно проявляти себе у багатоманітні видів мистецької діяльності. Серед нових тенденцій - широка просвітницька і навчально-виховна робота із застосуванням розрахованих на сучасну дитину – споживача і творця культурних благ ХХІ століття закладів культури – музеїв, галерей, які значно розширили спектр своїх послуг. І хоча більша частина їх пропозицій стосуються школярів, все ж заклади розширюють аудиторію своїх відвідувачів, активно залучаючи дошкільнят: розробляються *просвітницькі та дозвіллієві програми*, різноманітні форми (*сімейні майстер-класи, фестивалі, художні квести*) для родин з дітьми 3-6 років. У співпраці видавництва і музеї випускають *художні альбоми*, адресовані дошкільнятам. Так, за сприяння Лондонської Національної галереї маленькі українці можуть здійснювати *інтерактивні екскурсії «у кріслі»* картинною галереєю: ознайомлюватися з творчістю художників та їх картинами у книгах-альбомах: під час читання дивовижних історій про життя майстрів, наклеювання репродукцій картин-наліпок у порожні рами та відшукування частин зображень на картинах. Цікавий матеріал і вдало підібрані для дітей картини (тематика: «Діти», «Розваги», «Одяг і мода», «Життя міста» та ін.) гарантують цікаве дозвілля, спілкування дітей з батьками на мистецькі теми й паралельне набуття у доступній формі коротких відомостей про жанри і напрямки живопису. Зокрема, дітям буде цікаво дізнатися, що картину «Фрукти і квіти в теракотовій вазі» художник Ян ван Ос (1771-1778) писав більше року, оскільки всі фрукти і квіти, що «перебралися» на стіл та стали натюрмортом, дозрівають у різні пори року. А завдання відшукати на картині зображені майстром мишу, що гризе горіх, різних комах і навіть пташине гніздо – перетворює сприймання картини у гру-пошук і привертає увагу до засобів виразності [3, с.8].

Все більшої популярності набувають *віртуальні подорожі* музеями і галереями світу, які стали доступними широкому колу батьків, педагогів і

дітей завдяки мережі Інтернет. Ознайомлення з мистецькими творами у такий спосіб для дошкільнят має свої переваги: дорослий може зупинити «екскурсію» у будь-який момент і зосередити увагу дитини на одному чи кількох творах (поспілкуватися з дитиною щодо тематики картини, наблизити чи віддалити її, «вихопити» фрагмент картини для її розгляду). Однак, естетичне сприймання, що розвивається у дітей має поєднуватися з їхньою практичною - зображувальною діяльністю, інтерес до якої викликається позитивними емоціями, відчуттям насолоди від процесу і задоволенням навіть від елементарних творчих результатів. Корисним для наслідування є досвід Національного художнього музею України (м. Київ): дітям-відвідувачам пропонують розфарбувати на свій розсуд листівки з контурним зображенням картини, а потім відшукати її оригінал у музейній експозиції та порівняти своє зображення з оригіналом – метод, що зацікавлює дітей мистецтвом і спонукає дітей більше дізнаватися про митців і їх твори. Схожу ідею знаходимо і у посібнику О. Джафарової (для загальноосвітніх і позашкільних установ): попередньо ознайомивши дітей з казками і легендами Криму, картинами художників відповідної тематики, дослідниця залучає дітей до створення зображень кримської природи – Медвідь-гори, водоспаду Учан-су, Поштового дуба, Ластів'їного гнізда та ін.) нетрадиційними художніми техніками на основі контурного зображення природних об'єктів [2].

Як бачимо, традиційні форми і методи, в яких домінує надання інформації, поступаються місцем інтерактивним, де глядач стає співавтором мистецького твору – разом з художником «занурюється у картину»: співпереживає персонажам, проживає разом з ними події...Зростаюча потреба дітей у активному спілкуванні з мистецтвом надихає педагогів до пошуку різних форм особистісної активності дітей, при цьому активно пропагуючи цінності українського і світового мистецтва. Нині у дитячих установах обладнуються міні-музеї і музейні кімнати, у просторі яких організуються *українські вечорниці, мистецькі майстер-класи. Створити елементарні творчі вироби діти можуть під час проведення етно-фестивалів, арт-ярмарків у музейних комплексах «просто неба» – наприклад, на Київщині - у Пирогові, Мамаєвій слободі) – так змалечку формується характерне для менталітету українців уміння бачити й відчувати красу навколо і творити її у своєму житті.*

Образотворче мистецтво неможливо досягнути без розуміння його матеріалів: їх різноманіття і показ способів взаємодії з ними з раннього віку є першою сходинкою до образотворчої діяльності. Унікальні можливості у створенні художніх образів надає природа. Показовим є досвід лісових дитячих садків Данії, де дітлахи практично увесь день проводять серед природи і використовують її багатства у своїх поробках – так у свідомості дитини формується думка про гармонічну взаємодію природи, мистецтва і людини [7, с.27-28]. Експериментування з природними матеріалами має обов'язково поєднуватися зі створенням цілісних композицій, наприклад, «Курчатко на прогулянці», Ласощі для ведмедика», «Білка у дуплі» (спосіб приклеювання на картон з контурним зображенням сухоцвітів, зерна, шматочків гілочок, плодів) [4].

Відомим у сучасному мистецтві стає використання прийому ознайомлення зі спадщиною відомих творців шляхом присвоєння принципів їх творів. Діти сприймають ці роботи, намагаються долучитися до авторської манери і випробовують її у втіленні власного задуму. Так, К.Протасова на основі ознайомлення дошкільників з особливостями будівель іспанського архітектора А. Гауді - Храма святого сімейства і парку Гуель пропонує долучати дошкільнят до колективних проєктів (створення мозаїк, декорацій до казок способом наливання рідкого піску - «у манері Гауді») [7, с.11-12]. Цікаві педагогічні технології і у їх межах методи - ігри, вправи для дитячого малювання (у жанрах портрет, пейзаж, натюрморт, книжкова ілюстрація), що передбачають звернення до картин художників, пропонують вітчизняні фахівці, зокрема: наслідування способів вираження художників («Діємо як художники»), ідентифікацію з особою художника («Гра в художника»), переживання емоційного стану персонажів картини («Подорож у картину») та ін.[5, с.145,196, 249].

Незвично для нас, але в сучасних ринкових умовах самі українські художники намагаються вийти з традиційної ролі творця й випробовують себе у сфері менеджменту й продюсерства (художник активно «просуває» свій творчий продукт і рекламує його глядачеві через виставки у галереях, лекції на фестивалях, арт-заходах, створення своїх сайтів, де представлені портфоліо і каталоги робіт), педагога (майстер-класи), видавця власних книжок з своїми картинами, які можна розфарбувати. Такі книжки-альбоми представили дітям сучасні українські художники Н.Деменкова, Г.Бодякова, О.Калмикова, Г.Сілівончик, Г.Черненко та ін.

Досліджуючи інновації і аналізуючи їх вплив на загальний і художньо-естетичний розвиток дітей, нами у співавторстві з Очеретяною Н.В. – науковим співробітником лабораторії естетичного виховання ІПВ НАПН України розроблено *курс занять «Картини творимо самі»* для дітей старшого дошкільного віку, стрижнем якої є *авторська методика художньо-творчої діяльності старших дошкільників*, що ґрунтується на ознайомленні і використанні манери митця - художника, скульптора дизайнера, архітектора у виконанні власних робіт за мотивами його творів. Зазначений курс впроваджено у практику роботи різних типів ДНЗ; адаптований курс може реалізовуватися у позаурочній діяльності ЗНЗ і у позашкіллі (на факультативах і гуртках). *Мета курсу:* художньо-творчий розвиток старшого дошкільника у процесі сприймання, аналізу-інтерпретації і виконання власних робіт за мотивами творів українських митців.

Важливою особливістю курсу є ознайомлення дітей у процесі свої практичної роботи з художнім мистецтвом України - творами художників минулого та сьогодення. Слід наголосити на: - необхідності грамотного добору художніх творів (найперший критерій - реалістичність зображення); - відповідності інтересам дошкільників (цікавий сюжет, доступний сприйманню зміст), їх пізнавальним потребам (знайомство з художніми жанрами, стилями, напрямками та ін.); – опануванні авторською методикою.

У процесі сприймання картин і художньо-творчої діяльності старші дошкільники вчать розрізняти види (живопис, графіка, скульптура), жанри (портрет, пейзаж, натюрморт) образотворчого мистецтва, практикуються у малюванні, ліпленні, аплікації, вивчають мову образотворчого мистецтва і технічні прийоми роботи з художніми матеріалами, зокрема опановують нетрадиційні техніки, поєднують їх, відстежуючи незвичайні візуальні ефекти і їх можливості в увиразненні художнього образу. Розроблені у курсі завдання доцільно використовувати на заняттях з предметного, сюжетного, декоративного малювання з старшими дошкільниками. *Особливості технології художньо-творчої діяльності дитини:*

- спрямованість на особистісний розвиток дитини, розвиток художньо-естетичних якостей.
- врахування вікових можливостей дітей 5-7-ми років і специфіки образотворчої діяльності дошкільників: привнесення нехарактерних для неї елементів дитячого досвіду з інших сфер (предметної, мовленнєвої, ігрової), що компенсує певну обмеженість технічних умінь, недостатнє володіння дітьми образотворчими засобами, які ще не дозволяють вповні реалізовувати задуми. На підґрунті даної особливості, методика передбачає включення дітей у значущі для них види діяльності – гру, спілкування, театралізацію та ін.
- поєднання різних типів занять у одному: опанування елементів нових знань і ознайомлення з новими способами і техніками безпосередньо у процесі пояснення і демонстрації педагога чергується з опрацюванням способів дій дітьми та привнесенням творчих елементів у свою роботу. Важливо, що педагог не надає попередньо зразка і послідовності виконання конкретної роботи, наприклад, створення картини (в чому суттєва відмінність даної методики): він тільки попередньо пояснює, показує і практикує разом з дітьми способи роботи з матеріалом і техніки зображення у контексті теми заняття і твору митця – показує і коментує, наприклад, малювання пальчиками і долоньками, ліплення певних рельєфів, утворення паперових деталей без ножиць у аплікації та баг.ін. Всі ці дії разом з педагогом опрацьовує і дитина. Однак, доповнює художній образ чи задумує свій, втілює його і дає назву творові за мотивами картини художника сама дитина. При цьому спрямованість методики на забезпечення переходу від зображувально-репродуктивної діяльності дітей (пов'язаної з засвоєнням технік роботи з матеріалами і наслідуванням творчої манери, способів вираження митців) через частково-творчу (доповнення готового зображення деталями, частинами зображення) до самостійно-творчої (створення власного художнього образу) реалізується за умови виконання педагогом функцій фасилітатора, помічника, демонстратора зразків можливих способів зображень, комунікатора, організатора процесу взаємодії дитини - суб'єкта

діяльності з дітьми із собою (як іншими суб'єктами) і художником (квазі-суб'єктом) через його твір.

- спрямованість на активну, пошукову діяльність дитини, а не на «готову роботу за зразком педагога» - даний підхід забезпечує комфортний розвиток 5-7-мирічкам з різним рівнем художнього досвіду: пропедевтичного (домальовування окремих штрихів, плям, мазків на тлі контурного зображення картини або фону, деталей одягу персонажів тощо), репродуктивно-зображувального (імітація зображення картини художника), творчого (втілення задуму за мотивом твору митця) етапів. Загальновідомою є зацікавленість дитини більше процесом художньої творчості ніж результатом, до чого так прагнуть педагоги. Однак, не варто «підганяти» дітей: доцільно навести приклади з життя художників минулого, які допоможуть їм комфортно визначитися з завданням – експериментувати чи закінчувати роботу, копіювати чи створити своє. Так, багато художників(.....), щоб навчитися малювати, брали уроки у відомих митців і спочатку тільки копіювали їхні картини, намагалися правильно повторити лінії, підібрати кольори, відтворити форму предметів – тим самим набували художніх умінь. І вже згодом вони втілювали свої задуми у відомих на весь світ картинах.

При цьому в історії відомі й інші приклади: син знаменитого російського художника Василя Тропініна, знаного своїми чудовими портретами, – Арсеній, отримавши художню освіту під керівництвом свого батька у Петербурзькій академії мистецтв, назавжди залишився тільки копіїстом його картин – проте дуже талановитим, хоча й не написав своїх творів. Отже, кожна людина є індивідуальністю і сама робить свій вибір у творчості). Розглянемо реалізацію методики на прикладі заняття - створення картини за мотивами твору К.Приймаченко. Етапи роботи:

А). *Сприймання художнього твору*: з метою спрямування уваги до картини педагог запрошує розглянути її репродукцію. Зацікавити, викликати первинний інтерес до мистецького твору можна у різний спосіб (рядком з вірша, загадкою, цікавим фактом про картину чи її персонаж).

Б). *Активна комунікація* у ході організованої педагогом *дискусії* за змістом картини (дивимося - бачимо-розмірковуємо) (технологія «Формування образного мислення» - ґрунтовно описана у [6]). Серія спеціальних запитань пошукового характеру: *Що відбувається на картині? Що ще відбувається? Що ти бачиш тут*

такого, до дозволяє тобі так думати (вважати, говорити?) і характер реагування на них педагогом (приймання кожної відповіді і її парафраз, пов'язування думок дітей, показ дітьми частин зображення, про які вони розповідають та ін.) стимулює старших дошкільників виявляти свій досвід – художній, життєвий у спілкуванні з іншими учасниками дискусії, розповісти про картину – її зміст і торкатися аналізу засобів виразності, а отже, виявляти рівень свого образного мислення, уяви, сприймання.

В). *Аналіз засобів виразності на картині* - даний етап може поєднатися з попереднім, оскільки у процесі обговорення діти можуть з'ясувати і якими образотворчими засобами скористався художник (колір, форма та ін.) щоб передати, наприклад, рух корабликів, потік річки, сонячну погоду та ін. Якщо ж дітей більше зацікав сюжет і обговорення не достатньо стосувалося способів зображення, то доцільно після відповідей дошкільників застосувати *уточнювальні запитання*, «підхоплюючи» і розвиваючи їх думку. Наприклад, якщо дитина зазначає, що на картині зображено початок осені, педагог спонукає до аргументації: Що вам підказує, що на картині рання осінь? (листочка калини ще зелені, однак вже жовтіють, на калині з'явилися ягідки та ін.) Як художник нам про це повідомив? Що він використав, щоб зобразити теплу, сонячну, привітну осінь (на картині багато теплих кольорів). Що нам підказує про вітряну погоду? (хвильки на річці).

Надати уявлення про існуючий зв'язок між засобами виразності і утвореним образом допоможуть прийоми: - *завдання від зворотнього* «Що змінилося, якби художник застосував інший матеріал – наприклад, пластилін, глину?»; «Що змінилося, якби художник використав інші кольори? (при цьому педагог прикладає і закріплює магнітами вирізані з паперу по контуру деталі зображення, але інших ніж на картині кольорів (наприклад, кораблики жовтого, оранжевого, фіолетового кольорів), суцвіття калини біло-рожевого кольору та ін.). Дані дослідницькі прийоми допомагають зробити висновки: художник використовує мову образотворчого мистецтва для створення певного художнього образу.

Г). *Опанування способами роботи з художніми матеріалами і технікою зображення*, корекція відбувається у *художніх іграх-вправах* «Ми – художники», «Вчимося у художників» та ін. Так, педагог демонструє певний прийом, наприклад, нанесення «плям» пальчиком, умоченим у гуашеву чи акварельну

фарбу (при цьому діти на окремих аркушах разом з ним експериментують і вчаться наносити плями кінчиком пальчика, всією пучкою, робити пальчиком короткі і довші мазки – прийоми, які знадобляться для створення своєї картини). Далі педагог ще раз привертає увагу дітей до картини і пропонує їм подумати, які б прийоми вони використали при малюванні суцвіть калини, листочків, травички, корабликів.

Д). Виконання дитиною роботи за мотивами художнього твору. Дошкільнику пропонується аркуш для роботи: з кольоровим зображенням картини з вибіленими попередньо місцями або зображення картини тільки контуром. Малювання старшим дошкільником своєї картини може стати його власним *проект*: від народження задуму – через вибір засобів – до самостійного виконання і придумування назви. Так, у роботі за мотивами картини К.Приймаченко можна використати природні матеріали (сухоцвіти, листя, плоди, насіння), які після висихання фарби прикріплюються на двосторонній скотч і утворюють ефект фактурного зображення.

Е) *Художні ігри* «Подорожуємо разом з художником», *ігрові ситуації* «Уявімо, що ми...» сприяють «входженню дитини» в картину, програвання її подій в дитячій уяві, переживання і проживання емоцій персонажів. Так, діти уявляють себе пасажирами на корабликах і розповідають куди вони плывуть, кого зустрінуть у подорожі, які пригоди на них чекають і т.д. Продовженням художніх ігр стають розігрування діалогів, програвання ролей, театралізація, тобто активна творча взаємодія у інших сферах – музичній, ігровій, мовленнєвій.

За мотивами творів сучасних українських художників діти створюють роботи з використанням різних художніх матеріалів. Так, у реалізації задуму за темою картини Ю.Мацика діти виконують рельєфне зображення з пластиліну. Педагог тільки «підказує» прийоми створення яскравих кульок: взяти жовтий пластилін, скачати кульку, розплескати її на долоні і прикріпити до відповідного зображення. Аналогічно робляться біла, зелена та червона кульки. Синю, оранжеву та рожеву кульки можна створити в інший спосіб: відривати шматочки пластиліну і по черзі наліплювати їх на зображення кульок. Свій рельєф можна прикрасити стекою або посипати блискітками.

Для 5-6тирічок і більш старших дітей цікаво застосовувати у створенні картин нитки і тканини різної фактури, кольорів, орнаментів. Так, картина художника А.Перейма вражає своїм багатоманіттям кольорів і у відтворенні образу старші дошкільники можуть використати шматочки тканин блакитного, синього, жовтого, бузкового, зеленого кольорів (не обов'язково однотонних), яким вони надають відповідних

їх задуму форм (вирізають ножицями деталі картини) і наклеюють їх на обрані місця своєї картини/

Таким чином, у ознайомленні дошкільників з світовим і українським мистецтвом у середовищі ДНЗ і установ культури поширюються форми і методи, що сприяють пізнанню мистецьких творів як естетичних об'єктів у практичній діяльності дитини, в якій вона розвивається як особистість. Цьому сприяє і розроблений курс занять «Картини творимо самі», в якому діти пізнають різні види і жанри образотворчого мистецтва на прикладах творів українських митців, вчаться відчувати, переживати, розуміти художні образи і створюють власні роботи за мотивами їх творів. В умовах ДНЗ і родинного виховання курс зреалізовується шляхом впровадження авторської методики художньо-творчої діяльності старших дошкільників, в основі якої - наслідування дітьми манери митця у своїх роботах, вияву ними максимальної активності і творчого самовираження, що стало б важливим завданням і наступного етапу художнього-творчого розвитку у початковій школі, забезпечувало наступність у художнього навчання і стало б перспективним напрямом подальших наукових розвідок.

Список джерел:

1. Григорьева Г.Г. Изобразительная деятельность дошкольников: Учеб. пособие для студ. средн. пед. учеб. заведений. – 2-е изд., исправ. – М.: Издательский центр «Академия», 1998. – 272 с.
2. Джафарова О.С. Художественные сказки крымской природы. Создаем своїми руками. – Симферополь: ДИАЙПИ, 2014. – 92 с.
3. Курто С., Девіс К. Розповіді про картини. Серія «Картинна галерея». Друкується за виданням «Art Sticker Book». Пер. з англ. Вид-во «Махаон-Україна», 2011. – 52 с.
4. Рагозіна В.В., Очеретяна Н.В. Творимо природу разом. Заняття з малюками від 3-х до 5-ти років. К.: Вид-во «Зірка». – 2013.– 21 с.

5. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. За заг. ред. Г.В.Сухорукової.- К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.: іл.
6. Формування образного мислення. Методичні рекомендації вчителям з особистісного та естетичного розвитку молодших школярів за програмою «ФОМ». – Нью-Йорк – Київ. - 2002. – 46 с.(у співав. з Масол Л.М., Бібік Н.М. та ін.).
7. Цветной мир. Изобразительное искусство и дизайн в детском саду. Природный материал и экопластика. – М., Институт художественного образования РАО. – 2008, № 4. – 64 с.